

Š i f r a u č e n c a :

Državni izpitni center

REDNI ROK

**3.
obdobje**

Torek, 14. maj 2013 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Učenec prinese modro/črno nalivno pero ali moder/črn kemični svinčnik.

Preizkusu je priložena barvna priloga.

**NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA
ob koncu 3. obdobja**

NAVODILA UČENCU

Natančno preberi ta navodila.

Prilepi kodo oziroma vpisi svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani.

Pri vsaki nalogi svoj odgovor napiši v predvideni prostor znotraj okvirja.

Piši čitljivo. Če se zmotiš, napačni odgovor prečrtaj in pravilnega napiši na novo.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič točkami.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, temveč začni reševati naslednjo.

K nerešeni nalogi se vrni pozneje. Na koncu svoje odgovore ponovno preveri.

Zaupaj vase in svoje zmožnosti. Želimo ti veliko uspeha.

Preizkus ima 25 strani, od tega 3 prazne in barvno prilogo.

N 1 3 1 5 1 1 3 1 0 3

Uvod v zgodovino

- Preberi besedilo in reši nalogu.

Rimski vojskovodja in državnik Gaj Julij Cesar je bil rojen leta 100 pred Kristusom, umrl pa je leta 44 pred Kristusom.

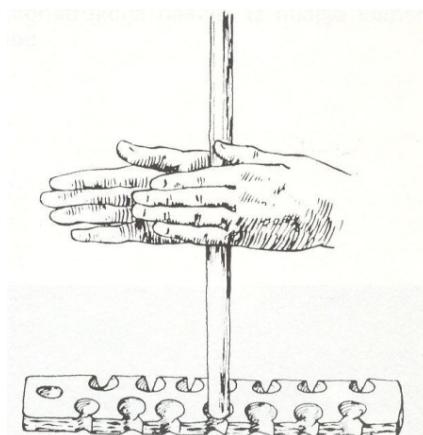
- V katerem stoletju je živel Gaj Julij Cesar?
Odgovor napiši na črto.

- Koliko je bil star Gaj Julij Cesar, ko je umrl?
Odgovor napiši na črto.

(2 točki)

Prazgodovina

- Oglej si sliko 1 in reši nalogu.

Slika 1

(Vir: O. Janša - Zorn, Stari in srednji vek, Zgodovina za 6. razred osnovne šole, DZS, Ljubljana 1994.)

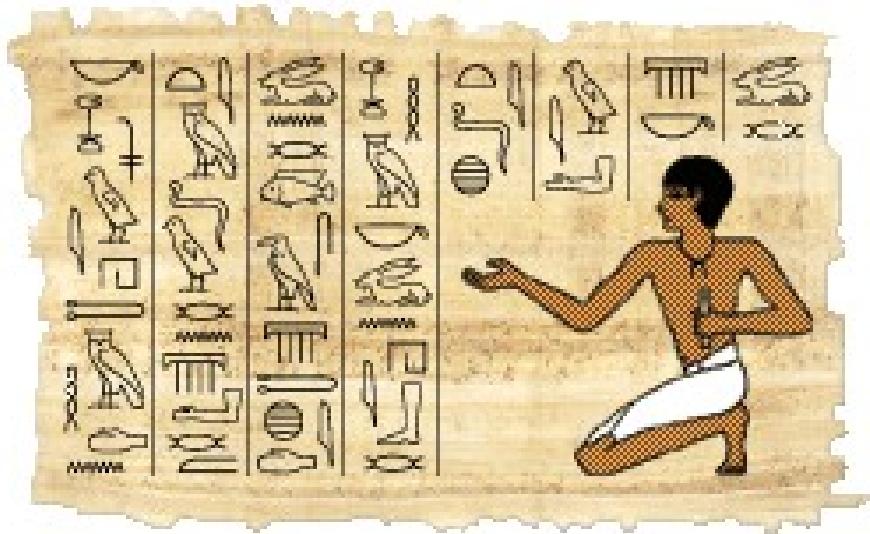
Opiši, kako so v prazgodovini ljudje zanetili ogenj.
Odgovor zapiši na črte.

(1 točka)

Stari vek

3. Oglej si sliko 2 in reši naloge.

Slika 2

(Vir: <http://www.google.si/imgres?q>. Pridobljeno 6. 4. 2012.)

- a) Kako imenujemo staro egipčansko pisavo?
Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.
- A Klinopis.
B Hieroglifi.
C Alfabet.
D Linearna B pisava.
- b) Zakaj se je bilo teže naučiti stare egipčanske pisave, kakor se je abecede danes?
Odgovor napiši na črte.

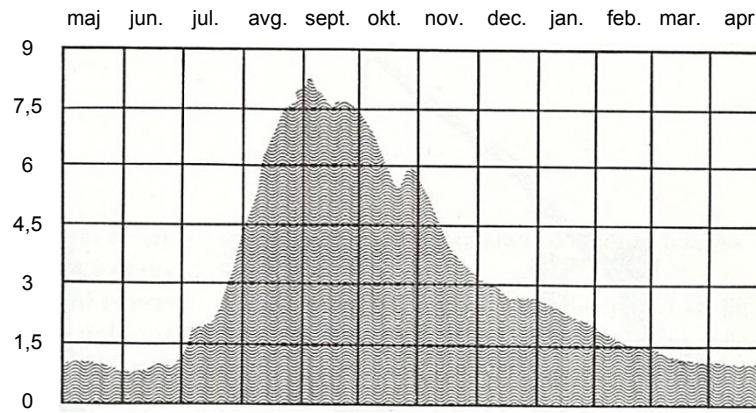
(2 točki)

N 1 3 1 5 1 1 3 1 0 5

4. a) Zakaj imenujemo Egipt tudi Nilov dar?
Odgovor napiši na črte.

- b) Oglej si diagram vodostaja reke Nil na sliki 3 in odgovori na vprašanje.

Slika 3

(Vir: L. Asson, LIFE o kulturah, Egipt, Mladinska knjiga, Ljubljana 1973.)

Na podlagi diagrama ugotovi, katere mesece Egipčani zagotovo niso mogli obdelovati polj.

Odgovor napiši na črto.

(2 točki)

5. a) Rimljani so postavljali ob cestah miljnice. Milja je rimska dolžinska enota, ki je merila tisoč dvojnih korakov. Razloži, zakaj so uporabljali miljnice.
Odgovor napiši na črte.

- b) Razloži, kaj takšen predmet, kakor je miljnik, pove zgodovinarju o rimskem cestnem omrežju.
Odgovor napiši na črte.

(2 točki)

N 1 3 1 5 1 1 3 1 0 7

Srednji vek

6. a) V kateri čas srednjega veka uvrščamo Brižinske spomenike? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.
- A V čas okoli leta 850.
B V čas okoli leta 1000.
C V čas okoli leta 1200.
D V čas okoli leta 1350.

Preberi besedilo in odgovori na vprašanji.

Brižinski spomeniki:

Če bi naš ded ne grešil, bi večno živel, ne bi se staral in ne bi nikoli imel skrbi, tudi ne nesrečnega telesa, marveč bi večno živel. Ko pa je bil po hudičevi zavisti pregnan od božje slave, so na človeški rod prišle bolečine, žalosti, bolezni in navsezadnje smrt. Vendar pa, bratje, spomnimo se, da se imenujemo tudi božji sinovi. Zato opustimo ta mrzka dela, ki so hudičeva dela, kakor malikovanje, obrekovanje brata, tatvina, uboj, poltenost, nespoštovanje priseg, ki jih prelamljamo. /.../

(Vir: Brižinski spomeniki – odlomek – Osmo berilo, Mladinska knjiga, Ljubljana 1987.)

- b) Kaj je po mnenju pisca privedlo do tega, da so ljudi doletele bolečine, žalost, bolezni in smrt?
Odgovor napiši na črto.
-

- c) Bogoslužje je potekalo v latinskem jeziku, besedilo Brižinskih spomenikov pa je zapisano v slovanskom jeziku. Razloži, zakaj se je misjonarjem zdelo potrebno uporabiti slovanski jezik.
Odgovor napiši na črte.
-
-
-

(3 točke)

7. Preberi besedilo in reši nalogu.

Kdorkoli bi načrtno podtaknil ogenj v kakšno hišo v mestu Trst, mora biti sežgan, tako da umre. Če bi kdo v tržaškem okolišu zunaj ožjega mesta zažgal hišo, ki naj bi bila po javni oceni vredna 50 ali več liber, mora biti sežgan, kot rečeno.

(Vir: O. Janša - Zorn, D. Mihelič, Koraki v času, Stari in srednji vek, DZS, Ljubljana 2001.)

- a) Kako imenujemo dokument, ki je urejal življenje v srednjeveškem mestu?
Odgovor napiši na črto.

- b) Iz besedila razberi, za katero dejanje je bila v srednjeveškem mestu določena smrtna kazen.
Odgovor napiši na črto.

- c) Ob poznavanju načina gradnje srednjeveških mest pojasni, zakaj se v sodobnih mestih bolj uspešno spopadamo z ognjem, kakor pa so se v srednjeveških.
Odgovor napiši na črte.

(3 točke)

N 1 3 1 5 1 1 3 1 0 9

8. Oglej si sliko 4 in reši nalogu.

Slika 4: Hrastovlje – taborska cerkev, 15. stoletje

Pred turškimi vpadi so se fevdalci zatekli za obzidja svojih gradov, meščani za obzidja mest, kmetje pa samo za obzidja okoli cerkva. Razloži, zakaj so bili s turškimi vpadi bolj ogroženi kmetje kakor meščani in fevdalci.

Odgovor zapiši na črte.

(1 točka)

Novi vek in novejša zgodovina

9. a) Na črto napiši ime dežele, do katere so Evropejci v 15. stoletju skušali najti nove dostope.

- b) Oglej si slike 5 in 6 in odgovori na vprašanje.

Slika 5: Ladja Vikingov

(Vir slike 5: <http://openparkdeveloper.com/mybb/printthread.php?tid=2707>.
Pridobljeno: 24. 1. 2013.)

(Vir slike 6: <http://www.historicships.com/TALLSHIPS/Latina/SantaMaria/Santa%20Maria%20al22411.htm>. Pridobljeno: 24. 1. 2013.)

Slika 6: Ladja Krištofa Kolumba

www.historicships.com

Primerjaj opremo ladij na slikah 5 in 6. Utemelji, zakaj srednjeveška ladijska tehnika ni omogočala dolgih pomorskih potovanj.
Odgovor napiši na črte.

(2 točki)

N 1 3 1 5 1 1 3 1 1 1

10. a) Na črti napiši, zakaj imenujemo Trubarja očeta slovenske knjige.

- b) Preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

Primož Trubar o posameznikih, ki so prestopili iz protestantizma nazaj v katoliško veroizpoved:

»Tako se je tudi zgodilo tem, ki so od strahu zaradi premoženja od prave vere odstopili, zatajili in vernim Sovražni postali: Škofic si je vrat zlomil, Stamicer je hotel iz škafa vodo piti, pa je tam dol padel in zdajci umrl, Dragolič je vpijoč nor in v obupovanju konec vzel.«

Povzeto in v sodobno slovenščino prepisano po:
Primož Trubar: Noviga testamenta puslednji dejl, 1577

(Vir: M. Glavan, Trubarjev album: romanje s Trubarjem, Mladinska knjiga, Ljubljana 2008.)

Iz besedila razberi, kakšen je bil odnos do ljudi druge vere v 16. stoletju. Svoj odgovor utemelji in ga napiši na črte.

(2 točki)

11. a) Imenuj nova načina proizvodnje, ki sta se razvila v Evropi med 16. in 18. stoletjem. Odgovor napiši na črti.

Preberi besedili 1 in 2 in odgovori na vprašanji.

Besedilo 1

Mesto Hamburg, leto 1375: podkovni kovači pozimi prenehajo z dejavnostjo, »ko se dan umakne noč«.

Besedilo 2

Angleški pisec, 1680: »Dandanes se rokodelci in tisti, ki imajo kakršenkoli naporen posel na tem svetu, silijo k slabi navadi, da pri svojem delu obsedijo pozno v noč.«

(Vir besedil 1 in 2: A. R. Erich, Ob zatonu dneva: noč v minulih časih, Studia humanitatis, Ljubljana 2010.)

- b) Iz besedila 1 ugotovi, katero naravno dogajanje je v srednjem veku določalo dolžino delovnega dneva.
Odgovor napiši na črto.

- c) Primerjaj besedili 1 in 2 in ugotovi, kateri opis bolj ustreza delovnim navadam v današnjem času. Svoj odgovor utemelji in ga napiši na črte.

(3 točke)

N 1 3 1 5 1 1 3 1 1 3

12. Preberi besedilo in reši naloge.

Janez Vajkard Valvasor: Slava vojvodine Kranjske, 1689:

»Človek bi se čudil in komaj verjel, da pošilja Kranjska vsako leto toliko vojakov pod zastavo in se tako iznebi obilice ljudstva. /.../ Dežela ima ljudstva na pretek in povsod, na najvišjem, najbolj strmem in čisto kamenitem gorovju je vse naseljeno, da celo na Krasu, kjer vidiš samo golo kamenje, tako vzklije in zraste tu več otrok kot sadežev.«

(Vir: Janez Vajkard Valvasor, Slava vojvodine Kranjske, Izbrana poglavja, Mladinska knjiga, Ljubljana 1984.)

- a) Zakaj kljub visoki rodnosti po Valvasorjevem mnenju dežela ni bila prenaseljena?
Odgovor napiši na črti.

- b) Na kateri problem opozarja Valvasor v zadnjem stavku besedila?
Odgovor napiši na črto.

- c) Razmisli, ali bi Valvasorjeva ugotovitev o rasti števila otrok na Slovenskem veljala tudi danes.
Svoj odgovor utemelji in ga napiši na črte.

(3 točke)

13. a) Kako imenujemo obdobje v Avstriji med letoma 1815 in 1848?
Odgovor napiši na črto.

- b) Oglej si zemljevid na sliki 1 na barvni prilogi in odgovori na vprašanje.

Iz zemljevida na sliki 1 na barvni prilogi razberi, kateri narod je avstrijskemu dvoru povzročal največ vojaških težav v letu 1848, tako da mu je pri zatiranju upora morala pomagati tudi ruska vojska.

Odgovor napiši na črto.

- c) Preberi besedilo in si oglej zemljevid na sliki 1 na barvni prilogi ter odgovori na vprašanje.

Letak slovenskih študentov in izobražencev na Dunaju, 1848:
Kaj bodemo Slovenci cesarja prosili?

1. Da političko razkrojeni narod Slovencov na Kranjskim, Štajerskim, Primorskim in Koroškim kakor eden narod, se tudi v eno kraljestvo z imenom Slovenija sklene, in da ima za-se svoj zbor.
2. Da ima Slovenski jezik v tem Slovenskem kraljestvu popolnoma tiste pravice, ktere ima nemški jezik v nemških, in laški v laških deželah; da tedaj Slovenski jezik v šole in kanclije vpeljemo, kadar hočemo, in kakor hočemo.

(Vir: M. Rode, Koraki v času, Novi vek, Gradivo za učitelje, DZS, Ljubljana 2002.)

Primerjaj zemljevid na sliki 1 na barvni prilogi in besedilo. Ugotovi razliko v načinu delovanja Slovencev in v načinu delovanja drugih večjih narodov habsburške monarhije v revolucionarnem letu 1848.

Odgovor napiši na črte.

(3 točke)

14. a) Na črti napiši, kaj označuje izraz germanizacija v Avstriji v 19. stoletju.

Oglej si zemljevid na sliki 2 na barvni prilogi in odgovori na vprašanji.

- b) Iz zemljevida na sliki 2 na barvni prilogi razberi, katere vrste srednjih šol so pred razpadom Avstro-Ogrske prevladovale na Slovenskem v večjih krajih, katere vrste šol pa v manjših krajih.
Odgovor napiši na črti.

- c) Z uporabo zemljevida na sliki 2 na barvni prilogi razloži, zakaj je dostop do srednješolske izobrazbe danes lažji, kakor je bil na Slovenskem v začetku 20. stoletja.
Odgovor napiši na črte.

(3 točke)

Sodobna zgodovina

15. a) Od kdaj do kdaj je trajala prva svetovna vojna? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A 1911–1912
- B 1914–1918
- C 1936–1939
- D 1939–1945

- b) Preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

»Vpoklican sem bil 1. 8. 1914 k 3. poljskemu topničarskemu polku v Celovec. Prvega novembra smo odšli v Galicijo in 14. 11. sem bil prvič v boju. Od našega topa sta bila takoj dva topničarja mrtva. Nato smo 4 dni ponoči in podnevi bežali. Rusi so nam bili neprestano za petami. Godilo se nam je slabo. Veliko konj smo morali ustreliti, ker so opešali.«

Pripoved Janeza Škrjanca

(Vir: A. N. Kern et al., Naše stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 1997.)

Razloži uspešnost bojevanja enote, kateri je pripadal pripovedovalec.
Odgovor napiši na črti.

- c) Navedi eno skupino ljudi, ki je bila vpletena v boje druge svetovne vojne, v boje prve svetovne vojne pa skorajda ne.
Odgovor napiši na črto.

(3 točke)

16. a) Kako danes označujemo politični sistem, ki so ga po oktobrski revoluciji vpeljali v nekdanjem ruskem cesarstvu? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.
- A Demokracija.
B Ustavna monarhija.
C Komunizem.
D Parlamentarna monarhija.

Oglej si fotografiji na slikah 7 in 8 in odgovori na vprašanji.

Slika 7

Slika 8

(Vir slik 7 in 8: D. Šehić, D. Šehić, Atlas svetovne zgodovine 20. in 21. stoletja, Dnevnik, Ljubljana 2006.)

- b) Obe slike prikazujeta isti dogodek iz časa po oktobrski revoluciji. Na sliki 8 manjka ena oseba slike 7. Razloži, zakaj so politične oblasti pogosto popravljale slike na prikazani način.
Odgovor napiši na črti.

- c) Na katero značilnost političnega sistema opozarjata slike 7 in 8?
Odgovor napiši na črto.

(3 točke)

17. Preberi besedilo in reši naloge.

Usoda Judov med drugo svetovno vojno

Za uničenje določene Jude /.../ vodimo kolikor mogoče mirno h krematorijem. V slačilnici jim tam zaposleni zaporniki posebne komande povedo v njihovem jeziku, da so prišli v kopalnico in da bodo izpuščeni, zato naj obleke lepo zložijo in si predvsem zapomnijo svoj prostor, da bodo po izpustitvi hitro našli svoje stvari. /.../ Po odložitvi oblek gredo Judje v plinsko celico, ki je opremljena s prhami in vodovodno napeljavjo in je v vsem videti kot kopalnica. Najprej pridejo ženske in otroci, potem moški. Vse se dogaja vedno skoraj čisto mirno, kajti tiste, ki se bojijo ali pa morda slutijo usodo, pomirajo zaporniki posebne komande. Ti zaporniki in en esesovec tudi ostanejo v celici do zadnjega trenutka.

(Vir: Kronika človeštva, Mladinska knjiga, Ljubljana 1995.)

- a) Kako se strokovno imenuje usoda Judov v času druge svetovne vojne?
Odgovor napiši na črto.

- b) S kakšnimi ukrepi so v taboričnih dosegli mirnost zapornikov?
Navedi en primer in ga zapiši na črte.

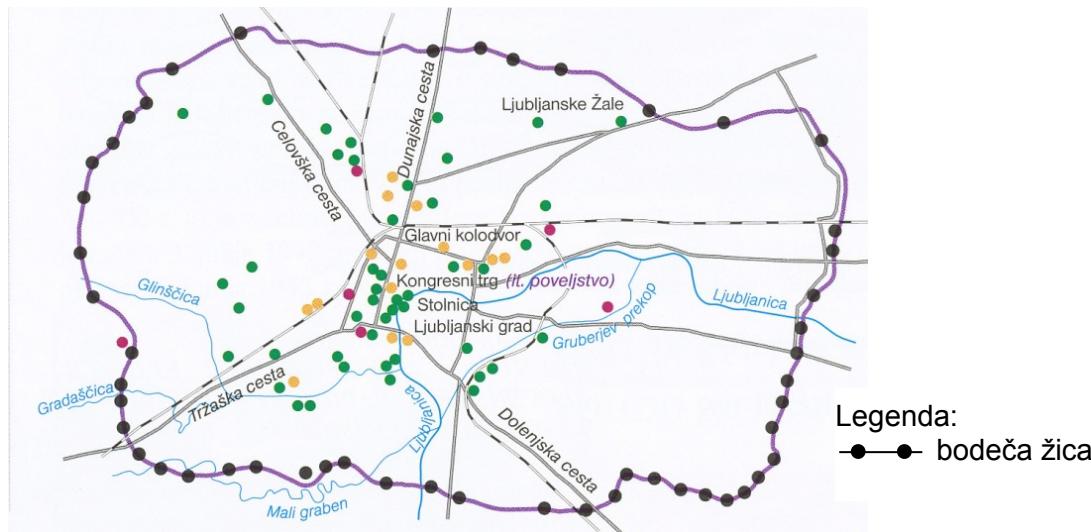
- c) Koncentracijskim taboričcem so rekli tudi »tovarne smrti«. S poznanjem postopkov v taboričih in z uporabo besedila utemelji to poimenovanje.
Odgovor napiši na črte.

(3 točke)

18. a) Pod čigavo okupacijo se je znašla Ljubljana med letoma 1941 in 1943? Odgovor napiši na črto.
-

Oglej si zemljevid na sliki 9, preberi besedilo in odgovori na vprašanji.

Slika 9: Zemljevid Ljubljane

(Vir: D. Šehić, D. Šehić, Atlas svetovne zgodovine 20. in 21. stoletja, Dnevnik, Ljubljana 2006.)

Radio OF

/.../ Bile so tri škatle, na dveh straneh odprte, izdelane s preprostimi sredstvi in precej grobo. /.../ Zato je dal Hari kmalu izdelati tri lesene škatle, v katere smo oddajnik varno zaprli. Tudi za prenašanje je bilo tako bolje, ker ni bilo nevarnosti, da bi se kaj pokvarilo, ko smo v dve aktovki stlačeni oddajnik prenašali po Ljubljani. /.../

Inženir Milan Osredkar o radiu Osvobodilne fronte

(Vir: Š. Zadnik, I. Križnar, Zgodovinska čitanka za osmi razred osnovnih šol, DZS, Ljubljana 1983.)

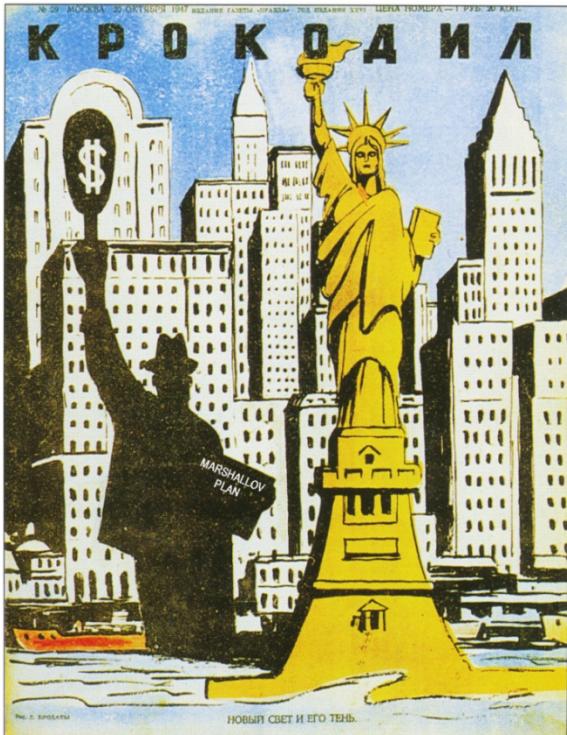
- b) Kakšno usodo je doživela Ljubljana med drugo svetovno vojno? Pomagaj si s sliko 9. Odgovor napiši na črto.
-
- c) Z uporabo besedila razloži, s katerim problemom se je soočalo odporniško gibanje v Ljubljani med drugo svetovno vojno. Odgovor napiši na črte.
-
-
-

(3 točke)

19. a) Na črto napiši ime organizacije, ki je bila ustanovljena oktobra 1945 in naj bi skrbela za svetovni mir.
-

Oglej si sliko 10 in odgovori na vprašanji.

Slika 10: Sovjetska karikatura, 1947

(Vir: B. Lewis, Smeh in kladivo: o režimih, ki so pocrkali od smeha, Ciceron, Mengeš 2010.)

- b) Z uporabo karikature na sliki 10 imenuj pomoč, ki so jo ZDA po vojni omogočile porušeni Evropi.

Odgovor napiši na črto.

- c) Razloži, na kakšno dvoličnost je sovjetski karikaturist opozarjal svoje bralstvo.

Odgovor napiši na črte.

(3 točke)

20. Oglej si preglednico 1 in reši naloge.

Preglednica 1: Delitev sredstev sklada federacije za razvoj manj razvitetih republik in Kosova v letih 1971–1984 za časa druge Jugoslavije

Prejemniki	1971–1975	1976–1980	1981–1984
SR Bosna in Hercegovina	32,4 %	30,6 %	26,4 %
SR Črna Gora	11,4 %	10,8 %	9,1 %
SR Makedonija	22,9 %	21,6 %	20,2 %
SAP Kosovo	33,3 %	37,0 %	44,3 %

(Vir: B. Repe, Naša doba, Učbenik za 4. razred gimnazije, DZS, Ljubljana 1996.)

- a) Katere tri republike so prispevale sredstva v sklad federacije za razvoj manj razvitetih republik in Kosova za časa druge Jugoslavije?
Odgovor napiši na črte.

- b) Kateri prejemnik je bil deležen največje pomoči? Odgovor napiši na črto.

- c) Oglej si karikaturo na sliki 11 in odgovori na vprašanje.

Pomoč manj razvitim je med gospodarsko krizo v 80. letih postala velik kamen spotike in eden glavnih razlogov za razpad Jugoslavije.
Z uporabo karikature na sliki 11 in preglednice 1 ugotovi, kako so v razvitejših republikah gledali na to pomoč.

Odgovor napiši na črti.

Slika 11: Karikatura Slečena Slovenija

(Vir: A. N. Kern et al., Naše stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 1997.)

(3 točke)

Skupno število točk: 50

Prazna stran

Tukaj ne piši. Tukaj ne piši.

Prazna stran

Prazna stran

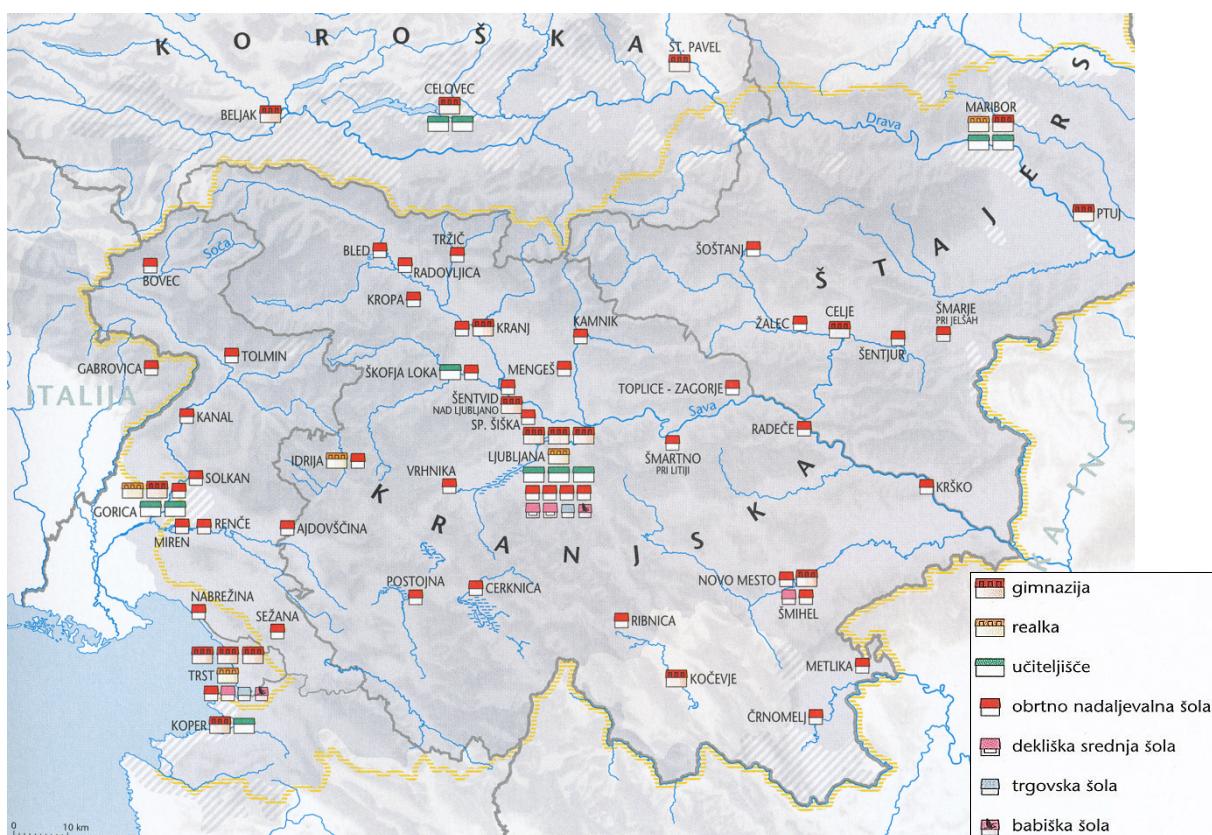
Tukaj ne piši. Tukaj ne piši.

BARVNA PRILOGA

Slika 1: Zemljevid revolucionarnega leta 1848 v Avstriji

Slika 2: Šolstvo na Slovenskem pred prvo svetovno vojno

(Vir slike 1: S. Granda, F. Rozman, Zgodovina 3, Učbenik za tretji letnik gimnazije, DZS, Ljubljana 2001.)
(Vir slike 2: F. M. Dolinar et al., Slovenski zgodovinski atlas, Nova revija, Ljubljana 2011.)